

Podkladový materiál pro debatu:

PENZIJNÍ REFORMA: CESTA TAM A ZASE ZPÁTKY? ROLE FINANČNÍHO SEKTORU V PENZIJNÍCH SYSTÉMECH

5. března 2014, Praha

Diskutující: [Vladimír Bezděk](#), prezident Asociace penzijních fondů ČR a generální ředitel Penzijní společnosti České pojišťovny; [Jaroslav Vostatek](#), profesor Vysoké školy finanční a správní; [Ivan Lesay](#), poradce ministra financí Slovenské republiky a vědecký pracovník Ekonomického ústavu SAV; [Jiří Šatava](#), výzkumník think-tanku IDEA při CERGE-EI; [Lukáš Kovanda](#), ekonom VŠE.

Moderátor: [Jiří Čáslavka](#), Glopolis

ÚVOD

Penzijní systémy se od sebe ve vyspělých zemích výrazně liší v pohledu na roli státu a trhů. Některé země upřednostňují průběžný systém (PAYG), jiné kombinují průběžný pilíř se soukromými fondy (FF), ať už povinnými nebo nepovinnými, a další země spoléhají ve větší míře na osobní zodpovědnost lidí samotných. Vliv na nastavení má především tradice, v poslední době však vyvolávají demografické změny spojené s nižší porodností a stárnutím obyvatelstva ve vyspělých zemích debaty o tom, jaké nastavení penzijního systému je dlouhodobě udržitelné, když zatížení ceny práce, z čehož se financují peníze v systému PAYG, má své limity, protože penzijní systémy závisí i na ekonomické aktivitě produktivní generace a státy musí brát ohledy na konkurenceschopnost ekonomiky.

Penzijní reformy zaměřené na řešení těchto problémů v posledním desetiletí zvýšily v mnoha zemích úlohu stávajících soukromých systémů nebo do penzijních systémů zavedly nové prvky předem financovaných, soukromě spravovaných penzí. Účelem byla většinou diverzifikace a zlepšení celkové udržitelnosti penzijního zabezpečení. Finanční krize však odhalila zranitelnost systémů krytých fondy, které jsou citlivé na nestálost finančních trhů.

Penzijní systém v České republice má tři pilíře. Prvním pilířem je povinné průběžně financované základní důchodové pojištění. V roce 2013 vstoupila v platnost důchodová reforma, která zavedla nový plně fondový pilíř s částečným dobrovolným vystoupením z prvního pilíře,¹ který však zatím přilákal jen malý počet účastníků. Zásadní změny doznal i třetí pilíř důchodového systému – penzijní připojištění. Kromě úprav státního příspěvku se jedná hlavně o to, že nově zavedené tzv. účastnické fondy již negarantují nezáporné zhodnocení vložených finančních prostředků, což umožňuje zvolit dynamičtější strategie s nadějí na vyšší výnos za cenu vyššího rizika. Zároveň byla zachována i možnost zůstat v tzv. transformovaných fondech, ve které se přeměnily dřívější penzijní fondy, a požívat i nadále garanci nezáporného výnosu. Dobrovolný charakter druhého pilíře a podobné investiční strategie se třetím pilířem znamenají, že si oba systémy vzájemně konkurují. Došlo také k oddělení majetku stávajících účastníků penzijního připojištění od majetku správce, takže již není možné, aby náklady správce, např. na akvizici nových účastníků, byly hrazeny přímo z prostředků účastníků, jak tomu bylo dříve.

¹ Schválená varianta zahrnuje vyvedení třech procent z hrubého platu z průběžného systému a nutnost přidat dvě procenta z hrubé mzdy.

REFORMY JSOU NUTNÉ. JAKÉ REFORMY?

Veřejné výdaje na důchody představují největší položku v rozpočtech všech evropských zemí. Země Evropské unie vydávaly v roce 2007 v průměru na starobní důchody 10,2 % HDP, kdy nejvyšší výdaje byly v Itálii (14 % HDP) a nejnižší v Irsku (5,2 %). Česká republika je s výdaji ve výši 7,8 % pod průměrem EU, ale ne příliš vzdálena od mediánu, kterým je Lucembursko s výdaji na důchody 8,7 % HDP.²

Všechny evropské země budou v budoucnosti čelit zvýšeným výdajům na důchody v důsledku kombinace nižší porodnosti kombinované s prodlužováním očekávané délky života. To plně platí i pro Českou republiku, kde prognóza Českého statistického úřadu hovoří o snížení počtu obyvatelstva pod 10 milionů v roce 2050³ a očekávaná délka života by pak měla vzrůst u mužů na 83 a u žen na 88 let.⁴ V prvním průběžně financovaném pilíři jde o nalezení rovnováhy mezi třemi základními parametry: sazbou pojistného, věkem odchodu do důchodu a výší důchodů.

Podle Schneidera (2013) by za předpokladu nulové čisté imigrace ke stabilizaci prvního pilíře důchodového systému nestačilo ani úplné zrušení valorizace důchodů. Pokud by přizpůsobování důchodového systému probíhalo výlučně přes zvyšování věku odchodu do důchodu, bylo by nutné ho zvýšit na nejméně 71 let v roce 2050 a na 74 let v roce 2060. Sazba důchodového pojištění by se pak musela zvýšit na 37 procent v roce 2040, na téměř 50 procent v roce 2050 a na 56 procent v roce 2060.⁵ Tak výrazné zvýšení věku pro odchod do důchodu či sazby pojistného se zdá být v tuto chvíli málo pravděpodobné, což vede k závěru, že důchody budoucích generací budou klesat poměrně razantně.

Podle závěrů Poradního expertního sboru⁶, který byl založen v lednu 2010 ministry financí a práce a sociálních věcí s cílem aktualizovat projekci státního důchodového systému a doporučit změny v důchodovém systému, které by jej učinily středně a dlouhodobě odolnějším vůči různým rizikům, je důchodový systém v ČR velmi nediverzifikovaný a extrémně solidární, což jej v konečném důsledku činí dlouhodobě riskantním

² Schneider, O. (2011) Důchodové systémy v Evropě: Reformují všichni, IDEA Praha, srpen 2011

³ [http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/t/A6003061EE/\\$-File/402013u.pdf](http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/t/A6003061EE/$-File/402013u.pdf)

⁴ [http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/5F0024AF3B/\\$-File/13005214u.pdf](http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/5F0024AF3B/$-File/13005214u.pdf)

⁵ Schneider O., Šatava J., (2013), Důchodový systém: Scénáře budoucího vývoje, IDEA Praha, červen 2013

⁶ tzv. druhá Bezděková komise

jak pro stát, tak i pro jednotlivce. Pro zajištění finanční rovnováhy PAYG je nezbytné pokračovat v postupných parametrických úpravách, vytvořit druhý spořicí pilíř a reformovat oblast penzijního připojištění (vše bylo alespoň částečně realizováno).⁷ Nedílnou součástí zprávy mladším generacím je fakt, že kdo si nebude dobrovolně spořit i nad rámec povinného reformovaného důchodového systému, bude riskovat značný pokles životní úrovně po odchodu do penze.

Veřejně spravované penzijní systémy založené na průběžných platbách (PAYG), které zajišťují převážnou část příjmu důchodců ve většině zemí Evropské unie, závisejí především na demografickém vývoji. Výnosy soukromých fondových systémů (FF) jsou ovlivňovány hlavně podmínkami na finančních trzích, mírou a způsobem regulace a výší administrativních nákladů. Vzhledem k tomu, že soukromé systémy představují doplněk k příjmu důchodců, jejich význam do určité míry závisí na rozsahu průběžně financovaného veřejného zabezpečení.

Do začátku devadesátých let 20. století hrály v rámci Evropské unie soukromé systémy významnou úlohu pouze v penzijním systému Dánska, Irska, Nizozemska, Švédska a Spojeného království, ať už ve formě kolektivních zaměstnaneckých penzí nebo soukromých smluv penzijního pojištění. Soukromé penzijní systémy tam jsou zpravidla kombinovány se základními jednotnými penzemi pro každého, které jsou financované z daní. Relativně vysoké výnosy na světových trzích v posledních desetiletích a obavy ze stárnutí populace, s sebou přinesly tendence k přesunu části rizika ze státu na jednotlivce i v dalších zemích.⁸

FINANČNÍ VÝKONNOST A POPLATKY PENZIJNÍCH FONDŮ

Výkonnost penzijních fondů je rozhodujícím parametrem budoucích penzí vyplácených z akumulovaných úspor. Hlaváč a Schneider (2011) uvádějí, že při čtyřicetiletém spoření na důchod znamená každý procentní bod zhodnocení úspor o čtvrtinu vyšší důchod. Kromě samotného zhodnocení úspor na finančním trhu rozhoduje o výkonnosti fondů i výše jejich poplatků. I proto se řada zemí pokouší náklady penzijních fondů omezit, buď uvalením maximální výše poplatků (Slovensko, Polsko), přerušením přímého vztahu mezi vkladateli a fondy vložením státního fondu, který distribuuje vybrané odvody penzijním fondům hromadně (Švédsko), nebo náhodným přidělováním nových účastníků do fondů (Polsko).⁹

Vostatek (2012) uvádí, že podle studií OECD (vycházejících z historických dat za posledních 25 let před finanční krizí (do roku 2007)) o výnosech akcií a dluhopisů v zemích G7 + Švédsko vycházejí mediánové výnosy 7,3 % ročně z portfolia složeného z akcií a dluhopisů v poměru 1:1.¹⁰ Takto vysoký výnos poskytne podle propočtů OECD doživotní důchod ve výši 87 % výdělku, za předpokladu příspěvku 10 % ze mzdy ročně po dobu 40 let. Investiční výnosy mají významný rozptyl, který studie odhaduje od 5,5 % do 9 %. Odpovídající náhradové poměry jsou v rozmezí 55 % do 139 %.

To jsou podle Vostatka skvělé výsledky, ale nedosažitelné pro jednotlivé klienty, protože představují modelové výnosy penzijních fondů, které je potřeba snížit o veškeré správní náklady, tedy nejen o poplatky za správu aktiv. OECD odhaduje v podmínkách použitého vzorku zemí správní náklady, což jsou poplatky za správu aktiv a budoucí náklady na výplatu penzí, na 1,25 – 2 % ročně. Vedle toho zde jsou ještě další faktory, které snižují či mohou snižovat investiční výnosy penzijních fondů: např. dopad problémů spojených se strukturovanými zájmy agentů (teorie zastoupení)¹¹ a problematiky governance error (odchylky od benchmarku)¹², který má podle pracovníků OECD

⁹ Hlaváč, J, Schneider O. (2011), Finanční výkonnost penzijních fondů ve střední Evropě: Proč jsou české fondy nejhorší?, IDEA Praha, duben 2011

¹⁰ Whitehouse, E. R., D'Addio, A.C., Reilly, A. (2009), Investment Risk and Pensions: Impact on Individual Retirement Incomes and Government Budgets. Paris: OECD Publishing.

¹¹ Fungování kapitálového trhu je založeno na participaci dokonale informovaných účastníků. V ekonomické realitě však z důvodu zastoupení (vztah principál - agent) vzniká informační asymetrie, která vede k problémům označovaným jako negativní, nežádoucí výběr a morální riziko.

¹² U aktivně řízeného fondu by měla být tato odchylka kladná, jinak nemá smysl do takového fondu investovat.

⁷ http://www.mpsv.cz/files/clanky/8896/2010_06_03_Zaverena_zprava_final_cistopis.pdf

⁸ Soukromé penzijní systémy a jejich role vzhledem k adekvátnímu a udržitelným penzím, Evropská komise 2009

mnoho příčin a je nevyhnutelnou součástí investičního procesu. Budoucí investiční výnosy mohou být sníženy i v důsledku stárnutí populace. Z těchto důvodů citovaná studie OECD snižuje mediánové investiční výnosy pro klienty ze 7,3 % na 5 % ročně. Ročnímu reálnému výnosu pak podle propočtů OECD odpovídá náhradový poměr 49 %, vypočtený za předpokladu příspěvku 10 % ze mzdy placeného po dobu 40 let. Administrativní náklady a další systémové problémy nám tedy snížily důchod o 44 %, nicméně i tak je náhradový poměr 49 % podle Vostatka možno považovat za výborný.

Výnosnost penzijních fondů závisí podobně jako průběžně financované penze na růstu HDP. Vysoké výnosy z akcií byly dány růstem HDP v minulosti. Pokud dochází ke zpomalení ekonomického vývoje, budou výnosy nižší. Když se růst HDP opět zvýší, tak také hrozí menší napětí v systému průběžného financování.

Hlaváč a Schneider (2011) ve své analýze o finanční výnosnosti penzijních fondů mezi lety 2000 – 2010 (sledované období nebylo ve všech zemích stejné) ve střední Evropě ukazují, že penzijní fondy dosahují v řadě zemí záporného reálného zhodnocení a pokud je zhodnocení kladné, volatilita výnosů je vyšší, než by odpovídalo podkladovým instrumentům. S výjimkou Polska dosahují penzijní fondy nižších výnosů, než jakých by mohl dosáhnout při stejné proměnlivosti výnosů investor nakupující přímo podkladové finanční instrumenty. Penzijní fondy ve všech porovnávaných

zemích střední a východní Evropy s výjimkou Polska, tedy v Bulharsku, Chorvatsku, Maďarsku, Polsku, Slovensku a České republice, mají nižší zhodnocení než by odpovídalo investicím do desetiletých vládních dluhopisů. Nejhuře na tom byly české (dobrovolné) penzijní fondy, což souvisí s povinností vykazovat každoroční kladné (nominální) výnosy. Další příčinou byla i netransparentní regulace poplatků a odměn a především pomalé a arbitrární rozpouštění nákladů na získávání klientů, spojené s tím, že prostředky klientů a samotného fondu nebyly donedávna nijak oddělené.

Podstatnou část výdajů důchodových fondů tvoří poplatky makléřům za přetahování klientů od jiných fondů. Náklady dnešních penzijních fondů třetího pilíře jsou zbytečně vysoké - 1.39 % aktiv, což v praxi znamená, že na konci spoření má člověk na účtu o zhruba 15 % méně peněz, než kdyby poplatky byly nulové. Původní plán Bezděkovy komise počítal s tím, že individuální penzijní účty povede stejně jako například ve Švédsku stát, např. Česká správa sociálního zabezpečení. Fondy by pak inkasovaly příspěvky v jedné agregované splátce a stejně anonymně by připisovaly výnosy. Lidé by si mohli zvolit fond, ale fondy by neznaly identitu svých klientů. Provize makléřům by odpadly - tuto službu by nešlo vůbec provozovat. Česká důchodová reforma jde jinou cestou - každý fond vede i individuální účty, trh makléřů zůstal zachován. To je sice levnější než systém ve třetím pilíři, ale nevyužila se možnost systémového kroku, kdy by fondům řádově klesly náklady.¹³

Tabulka: Výnosy sledovaných penzijních systémů

Země	Průměrný nominální výnos	Průměrný reálný výnos	Směrodatná odchylka reálných výnosů	Sledované období
Bulharsko univerzální	4,54 %	-0,55 %	9,84 %	2004-2010
Bulharsko zaměstnanecké	3,96 %	-1,29 %	10,94 %	2004-2010
Bulharsko dobrovolné	4,24 %	-0,92 %	11,85 %	2004-2010
Chorvatsko	5,61 %	2,81 %	8,56 %	2002-2010
ČR	3,03 %	0,51 %	2,53 %	2000-2010
Maďarsko	6,59 %	0,65 %	10,86 %	2000-2010
Polsko	8,50 %	4,99 %	8,24 %	2000-2010
Slovensko konzervativní	2,71 %	0,01 %	1,44 %	2005-2010
Slovensko vyvážený	1,45 %	-1,25 %	4,72 %	2005-2010
Slovensko růstový	1,13 %	-1,57 %	5,62 %	2005-2010

Zdroj: Hlaváč, Schneider (2011)

¹³ <http://hn.ihned.cz/c1-51154960-prilis-drahe-duchodove-fondy>

Ve třetím pilíři zákon reguluje poplatky za obhospodávání majetku v jednotlivých důchodových fondech ve výši 0,3 až 0,6 % z aktiv a dovoluje poplatek za zhodnocení majetku až 10 % ze zhodnocení. Vostatek (2012) uvádí, že švédský systém prémiové penze, který je v mezinárodním srovnání velmi úsporný, snižuje výslednou penzi o 7,5 % a dodává, že hrubé mezinárodní pravidlo říká, že poplatek ve výši 1 % z aktiv snižuje vložené prostředky (resp. hodnotu výsledného kapitálu) asi o 20 %.

Podle Švejnara není druhý pilíř pro lidi výhodný, především kvůli výši poplatků. Podle něj je výše poplatků 0,3 až 0,6 procenta plus úplata za zhodnocení majetku v důchodových fondech příliš vysoká a uvádí příklady firem Vanguard a Fidelity, které jsou ochotné spravovat portfolio za 0,1 procenta i méně a navíc si neúčtují poplatek za zhodnocení.¹⁴

POTENCIÁLNÍ A REÁLNÉ DOPADY NA FINANČNÍ SEKTOR

Nastavení parametrů pro účast v druhém pilíři penzijního systému společně s hrozbou jeho zrušení vede k minimálnímu zájmu veřejnosti. 350 milionů korun, které mají Češi uloženy na důchodových fondech druhého pilíře, tak čeká nejistá budoucnost. Průměrný loňský výnos penzijních fondů kolem 1,8 procenta by účastníkům spoření nepokryl ani inflaci, se kterou pro letošek počítá Česká národní banka.¹⁵ Nelze se divit, že v nejistých podmínkách fondy vyčkávají a přestaly investovat do rozvoje. Peníze leží na účtech bank a fondy se obávají ztrát.¹⁶

Podle Komentáře členů Vědeckého grémia České bankovní asociace (2011) by teoretický potenciál převodu části prostředků z průběžného systému do fondů vedl ke vzniku a rychlému růstu dalšího segmentu českého finančního trhu. Důsledkem by byl podstatný a rychlý růst nebankovní části finančního sektoru na úkor podílu bank. Již během 10 let by objem prostředků ve všech 3 typech fondů (penzijní staré a nové, kolektivní investování) dosáhl téměř 20 % velikosti aktiv bankovního sektoru.

Ve skutečnosti bude tento vývoj zjevně o dost pomalejší, ale i tak lze očekávat růst této části finančního sektoru. Dopad na jednotlivé třídy aktiv se bude odvíjet od rizikového profilu, který si účastníci druhého a třetího pilíře zvolí. Obecně platí, že defenzivní (nízkorizikové) strategie budou směřovat ve velké míře na nákup českých státních dluhopisů, což bude pozitivní pro financování státního dluhu, ale zároveň negativní pro diverzifikaci úspor klientů na stáří. Naopak více rizikové strategie budou zaměřené na alokaci velké části portfolia zřejmě na zahraničních trzích. Podstatné zvýšení objemu prostředků s dlouhodobým investičním horizontem, které vznik penzijních fondů v rámci druhého pilíře teoreticky představuje, je pro ekonomiku pozitivní jev, protože zvýší nabídku dlouhodobého kapitálu, který dnes za cenu likvidního rizika substituují banky.¹⁷

¹⁵ http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/menova_politika/zpravy_o_inflaci/2014/2014_l/download/zoi_l_2014.pdf

¹⁶ <http://zpravy.e15.cz/byznys/finance-a-bankovnictvi/druhy-penzijni-pilir-propadl-fondy-trati-a-boji-se-investovat-1057741>

¹⁴ <http://byznys.ihned.cz/c1-51924730-svejnar-penzijni-reforma-nebude-pro-lidi-az-tak-vyhodna-poplatky-fondum-lze-srazit-vic>

¹⁷ Niedermayer, Marek, Krupka, Sobíšek, Bušek (2011), Penzijní reforma – její potřeba, návrh, příležitosti a důsledky pro finanční sektor, Komentář členů Vědeckého grémia ČBA

VLIV KRIZE A TRANSFORMAČNÍ NÁKLADY

Po nástupu finanční krize na podzim roku 2008 a v důsledku hlubokého hospodářského poklesu utrpěly penzijní systémy kryté fondy velké snížení účetní hodnoty svých aktiv – podle údajů OECD o 15-35 procent, ze kterého se stále zotavují.

Vzhledem k následnému prudkému hospodářskému poklesu a nárůstu nezaměstnanosti vzaly za své původní představy, že rychlý hospodářský růst umožní souběžné zvýšení spoření do fondů a zároveň financování penzí pro současné důchodce v průběžném systému. Ve skutečnosti musely mnohé země zrevidovat své plány a přesunout část příspěvků ze soukromě financovaných systémů zpět do systému průběžných plateb.¹⁸ Zkušenosti z Polska, Maďarska a Slovenska ukazují, že penzijní reformy jsou pro tyto země tak finančně náročnou operací, že v ní nedokáží/nechtějí pokračovat, a když ano, tak za cenu zvyšování daní či škrtání vládních výdajů v jiných oblastech.

Lesay uvádí, že podle Orszaga (1999) nemůže být seriózně srovnávána výhodnost kapitálového pilíře, pokud nejsou odečteny náklady na přechod k reformovanému systému. Deficit je vytvořen tím, že část příspěvků těch, kteří se rozhodli přejít do druhého pilíře, bude zaplacen státem, nebo přesněji produktivní generací. Ať už budou tyto peníze pocházet odkudkoli – z privatizace, daní, dluhopisů – bude tato reforma nakonec zaplacená občany, protože stát nemá své „vlastní“ peníze.¹⁹

Zkušenosti z okolních zemí ukázaly, že i částečná privatizace veřejného penzijního pilíře je spojena s velmi vysokými transformačními náklady. I v Polsku, které nebylo příliš zasaženo hospodářskou krizí a jehož penzijní fondy dosahovaly dobrých výnosů, se vláda rozhodla podstatně upravit parametry důchodové reformy. Operace se státními dluhopisy vyvede podle Financial Times 120 miliard zlotých (přes 700 miliard korun) ze 14 soukromých fondů a skokově sníží zadluženost veřejného sektoru o 8 procentních bodů. Fakticky jde o přeměnu státního dluhu v implicitní dluh penzijního systému – tyto peníze budou vyplaceny v důchodech, které jsou kryty průběžnými příjmy systému, nikoliv hotovostí z trhu.²⁰ Polská vláda sice neznárodnila pení-

ze v penzijních fondech jako v Maďarsku, přesto zašla dál, než se čekalo.

Česká důchodová reforma byla spuštěna v době, kdy se ČR nacházela v hospodářské recesi. Zvýšené fiskální výdaje byly/jsou kompenzovány zvýšením sazby z přidávané hodnoty, což vedlo k nižší spotřebě domácností, tedy k prohloubení recese.

JAK DÁL?

Penzijní společnosti za loňský rok vykázaly ztrátu ve výši 282 milionů korun. Hlavní roli v tom hrají náklady na penzijní reformu – transformaci třetího pilíře a vznik druhého pilíře penzí.²¹

Velká penzijní reforma je promarněnou příležitostí, především z důvodů nedostatečné politické shody. I vzhledem k tomu byl zájem o druhý pilíř minimální. Ve druhém pilíři spořilo na penzi ke konci loňského prosince necelých 84 tisíc lidí, přestože penzijní společnosti původně očekávaly, že do druhého pilíře vstoupí za první půlrok asi půl milionu lidí. Nová vláda Bohuslava Sobotky počítá se zrušením druhého pilíře a jeho sloučením s třetím k 1. lednu 2016. Peníze, které do něj lidé vložili ze svého, by se převedly do systému penzijního připojištění (třetího pilíře).

Od roku 2013 došlo k výrazné proměně třetího pilíře, kdy nově zavedené tzv. účastnické fondy již negarantují nezáporné zhodnocení vložených prostředků, ale zároveň zůstala zachována i původní varianta s garancí nezáporného výnosu. Otázkou je, zda se nebude hýbat se státním příspěvkem, jehož maximální výše je nyní stanovena na 230 Kč, zatímco dříve to bylo 150 Kč. Vostatek (2013) uvádí, že veřejné pobídky pro dobrovolné soukromé penzijní spoření jsou u nás příliš vysoké, a navrhuje státní příspěvek na penzijní připojištění zrušit s tím, že tento produkt by měl mít pouze nárok na odpočet příspěvku účastníka od základu daně z příjmů, shodně s dnešním státním podporou tzv. soukromého životního pojištění.

Je také otázkou, zda se nová vláda bude řídit doporučením Evropské komise, která nám radí zvyšovat zákonem stanovený věk odchodu do důchodu rychleji, než to stanoví stávající právní předpisy, vytvořit jasnou vazbu mezi zákonem stanoveným věkem odchodu do důchodu a nadějí dožití a přezkoumat mechanismus indexace důchodů. Zvyšování věku odchodu do důchodu doplnit o opatření podporující za-

¹⁸ Soukromé penzijní systémy a jejich role vzhledem k adekvátním a udržitelným penzím, Evropská komise 2009

¹⁹ Lesay, I. (2007), Bude reforma českého důchodového systému fundamentální?, Trast pro ekonomiku a společnost, Brno, 2011

²⁰ Již dříve byla snížena sazba příspěvku ze 7,3 % na 2,3 % ze mzdy.

²¹ <http://byznys.ihned.cz/analyzy-a-komentare/c1-61766040-od-vlady-jsme-jeste-neslyseli-jediny-konkretni-navrh-co-s-penzemi-rika-bezdek>

městnatelnost starších pracovníků a omezit možnosti předčasného odchodu do důchodu. Zejména pak zrušit veřejnou dotaci pro režim předčasného odchodu do důchodu.²²

Každý dobrý penzijní systém musí být založen na důvěře. Důchodový systém se nedělá jen na jedno volební období, proto je nyní důležité, aby vláda co nejdříve ustanovila novou komisi a pokusila se nastavit lepší kulturu mezistranického dialogu i s opozicí. Zároveň by bylo dobré přizvat i další experty (nejen ekonomy)

a pokusit se o širší společenskou shodu. Problém našeho penzijního systému není akutní, vážným problémem budeme čelit přibližně za dvacet let, takže máme relativně dostatek času pro debaty, samozřejmě za podmínky, že se budou provádět průběžné parametrické změny průběžného systému a lidé budou zároveň motivováni k soukromému spoření na stáří. Na druhou stranu si budeme všichni muset na nové změny zvyknout a začít znovu důvěřovat ve stabilitu důchodového systému, což jistě nebude hned, takže času na debaty zase není tolik, jak by se mohlo zdát.

²² http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nd/csr2013_czech_cs.pdf

LITERATURA:

- 1/ **Niedermayer, Marek, Kupka, Sobíšek, Bušek (2011), Penzijní reforma – její potřeba, návrh, příležitosti a důsledky pro finanční sektor.** Komentář členů Vědeckého grémia České bankovní asociace, červen 2011. Dostupné na <https://www.czech-ba.cz/sites/default/files/dokumentyclanku/penzijni-reforma-analyza-cba/down28828.pdf>
- 2/ **Soukromé penzijní systémy a jejich role vzhledem k adekvátním a udržitelným penzím,** Evropská komise 2009. Dostupné na <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=752&furtherPubs=yes&langId=cs&pubId=494&type=2>
- 3/ **Hlaváč, Schneider (2011) Finanční výkonnost penzijních fondů ve střední Evropě: Proč jsou české fondy nejhorší?,** IDEA Praha, duben 2011. Dostupné na http://idea.cerge-ei.cz/documents/vyzkum_201101.pdf
- 4/ **Lesay, I. (2007), Bude reforma českého důchodového systému fundamentální?,** Trast pro ekonomiku a společnost, Brno, 2011. Dostupné na http://www.thinktank.cz/fileadmin/thinktank-upload/diskusni_sesity/Lesay_2007_final.pdf
- 5/ **Bezděková komise, závěrečná zpráva z roku 2005,** Praha Aktualizace 12. 10. 2010. Dostupné na http://www.mpsv.cz/files/clanky/2235/zaverecna_zprava.pdf
- 6/ **Závěrečná zpráva Poradního expertního sboru ministra financí a ministra sociálních věcí (PES),** Praha: Ministerstvo financí České republiky. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/2010_06_03_Zaverecna_zprava_final_cistopis_doc.doc
- 7/ **Schneider (2011), Důchodové systémy v Evropě: Reformují všichni,** IDEA Praha 2011. Dostupné na http://idea.cerge-ei.cz/documents/kratka_studie_2011_06.pdf
- 7/ **Schneider, Šatava (2013), Důchodový systém: Scénáře budoucího vývoje,** IDEA Praha 2013. Dostupné na http://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA_Studie_5_2013.pdf
- 8/ **Vostatek (2012), Důchodová reforma: bříme mladých?,** CESTA Praha 2012. Dostupné na <http://www.centrum-cesta.cz/files/projekty/socialne-ekonomicka-skupina/RP1-2012-Vostatek.pdf>
- 9/ **Dušek, Schneider (2011), Poplatky penzijních fondů: Komentář,** IDEA Praha 2011. Dostupné na http://idea.cerge-ei.cz/documents/kratka_studie_201104.pdf
- 10/ **Vostatek (2012), Česká důchodová reforma: co dál,** VŠFS Praha 2012. Dostupné na http://www.vsfs.cz/prilohy/konference/vostatek_duchodova_reforma_2012.pdf

Podkladový materiál pro debatu Penzijní reforma: cesta tam a zase zpátky? Role finančního sektoru v penzijních systémech

Vydal: Glopolis, Praha 2014

Autor: Jiří Čáslavka
Autor děkuje za komentáře a doplnění Jiřímu Šatavovi z think-tanku IDEA, Jakubu Kučerovi ze společnosti RSJ a kolegům Václavu Korbelovi a Ondřejovi Kopečnému. Za případné chyby a nepřesnosti však nese odpovědnost jen a pouze autor textu.

Grafický design: Creative Heroes (www.creativeheroes.cz)

Vydavatel: Glopolis
Soukenická 23
110 00 Praha 1
Tel./fax: +420 272 661 132
www.glopolis.org

Copyright © Glopolis 2014

Tento dokument vznikl s účastí RSJ a.s. a je součástí společného projektu analytického centra Glopolis a společnosti RSJ a.s., jehož snahou je rozklíčovat základní kořeny finanční krize, problémy s fungováním finančního sektoru a přispět tak k hledání jeho udržitelných reforem. I když jsme si vědomi rozdílů v názorech a v posuzování některých aspektů finančních trhů, shodujeme s v potřebě kultivovat a prohlubovat debatu o aktivitách finančního sektoru a jeho vlivu na ekonomiku a na hledání férových a konstruktivních řešení.

Více na [www. http://glopolis.org/cs/projekty/projekt-na-financni-krizi-s-rozumem/](http://glopolis.org/cs/projekty/projekt-na-financni-krizi-s-rozumem/).

Glopolis je nezávislé analytické centrum se zaměřením na globální výzvy a příslušné odpovědi České republiky a EU. Ve spolupráci s těmi, kteří utvářejí politiku, byznys a veřejné mínění, je naším dlouhodobým cílem zlepšit politickou kulturu a přispět k přechodu na chytrou ekonomiku, k energetické a potravinové zodpovědnosti.

Více informací na www.glopolis.org.